

VÁMPOLITIKÁNK IRÁNYÁRÓL.

Az 1891. és 1892. években az osztrák-magyar monarchia, Németország, Belgium, Svájc és Olaszország közt létrejött kereskedelmi egyezmények, melyeket utóbb Szerbia, Rumania és Oroszország szerződéseivel egészítették ki, 1903. végéig vámpolitikai megállapodást létesítettek és a közgazdasági viszonyokat a nemzetközi forgalom tekintetében akként szabályozták, hogy az üzletember a vámpolitikával nyugodtan számolhatott s a verseny számos tényezői között ez az egy teljes biztonságot nyújtott. A nyolcz nagy közgazdasági terület közt fennálló egyezmények 1903-ban végüket érik és mindenütt nagy az érdeklődés az iránt, mi lesz azután? Mi lesz Európa vámpolitikájának iránya? Létrejönnek-e újra a fennálló vagy hozzájuk hasonló egyezmények? avagy az egyes államok ismét a vámpolitika »autonómia«-ját állítják-e vissza és ismét beáll az a bizonytalanság, a mely 1879-től kezdve 1891. évig uralkodott és évenként új meg új vámtételek elrendelésével lepte meg a közgazdasági érdekeket.

A nagyjelentőségű kérdés horderejére következtetni lehet azokból a készülődésekből, melyek közel egy év óta Németországban, Ausztriában és Magyarországon történnek és egyelőre abba központosulnak, hogy egy új általános vámtarifa készítése képezi a kormányok, a gazdasági egyesületek, az ipari és kereskedelmi érdekeltségek főtörekvését. Nálunk még a múlt év derekán elrendelte a kereskedelmi ministerium az ország ipari termelésének statisztikai fölvételét, mely nagyjában elkészült és valószínűleg becses anyagot fog szolgáltatni érdekeink érvényesítésére. Ezenkívül az összes közgazdasági szakterületek fölhivattak véleményük nyilvánítására egy új »autonom« vámtarifa kidolgozása czéljából. A tanácskozások nagyban folynak és egyes testületek részéről már a kész vélemények közzétételnek. Az »autonom« vámtarifa készítése alkalmából önkénytelenül felmerül a kérdés, *mi legyen vámpolitikánk iránya 1903. után*, illetőleg az említett

év végétől kezdve közgazdaságunk számára mi a helyes vámpolitika.

Az »autonom« vagy helyesebben az általános vámtarifa készítésénél tisztában kell lenni azzal: akarunk-e szerződéses politikát követni? vagy akarunk-e a vámpolitikában teljesen függetlenek lenni, illetőleg akarunk-e autonóm közgazdasági politikát üzni? E kérdés megoldásánál nagy segítségünkre lehet az, ha a most fennálló egyezményes állapot hatása iránt tisztába jövünk. Igaz, ez nem könnyű feladat. A nézetek e részben homlokegyenest ellentétben állnak egymással, és főképp a mezőgazdák, még pedig nemcsak Magyarországon, hanem Ausztriában és Németországban is a statisztika számainak nézetük szerint csalhatatlan adataival igyekeznek igazolni, hogy ezek a szerződések legutóbb a mezőgazdaságra hátrányos hatásúak voltak.

A mi az osztrák-magyar monarchiát illeti, utalnak mindenképp arra a körülményre, hogy a szerződések hatása alatt a behozatal aránylag jobban emelkedett, mint a kivitel, s hogy a monarchia kereskedelmi mérlege mindig rosszabodik, sőt 1898-ban az előbb mindig activ mérleg passiv eredményt mutat. Ugyanis az osztrák-magyar monarchia áruforgalma (nemes fém nélkül) volt millió forintokban :

évben	behozata	kivitel	több kivitel
1891	613	786	172
1892	622	722	100
1893	670	805	134
1894	699	795	95
1895	722	741	19
1896	705	774	63
1897	755	766	10
1898	819	807 több behozatal	12

Tehát a 172 millió forint activ mérleg 12 millió forint passivitássá változott át a kereskedelmi szerződések uralma alatt; ez biztos jele a kereskedelmi szerződések káros hajtásának! ezt tagadni senki sem tudja! Így kiáltanak föl az eddigi vámpolitika ellenesei. A ki a számokat pusztán ridegségükben tekinti, kénytelen meghódolni a kimondott vélemény előtt; de ha a számokat az élettel kapcsolatba hozta és az utolsó (1895 óta) évek közgazdasági viszonyait ismeri, a kereskedelmi mérleg passiv alakulását nem tulajdoníthatja a kereskedelmi szerződéseknek; és hogy ez tényleg így van, ezt világosan igazolja már az 1899. év forgalma a mikor 790 millió forint behozatal és 928 millió

forint kivitel mellett *a kereskedelmi mérleg 138 forint activ eredménnyel végződik*, vagyis a monarchia előbbeni éveinek átlagát is túlhaladó activ arányt mutat. Nem szabad a közgazdasági viszonyokra nézve a legkedvezőbb évek egyikét (1891), midőn az előbbeni év (1890) búzatermése Magyarországon a lehető legjobb volt és 50 millió hektolitert eredményezett, összehasonlítani a számos csapásokkal telt legrosszabb évvel, az 1898-ikivel, a mikor termés hiányában (az 1897-ik év a legrosszabb évek közé tartozott és a búzatermés 23 millió hektoliterre csökkent) óriási gabonabehozatalra volt szükség, a mikor a sertésvész dühöngése következtében sertés kivitelünk teljesen szünetelt, a szarvasmarha kivitele ellen pedig a száj és körömfájás és a ragadós tüdőlob miatt vagy ürügye alatt a német határokon tilalmak álltak fönn. Az ilyen két évet összehasonlítás alapjául venni s eredményükből vámpolitikai hatást következtetni csakis szántszándékos félrevezetés céljából történhetett.

Annyit hangoztatták bizonyos oldalról a kereskedelmi szerződéseknél a gazdasági viszonyokra kiterjedő káros voltát, hogy gazdáink tényleg a szerződéses politikában vélik találni a gazdasági helyzet nyomasztó állapotának okát; azt, hogy a kivitel nem emelkedik azokra az arányokra, a melyeket a nyolczvanas évek előtti mérték valószínűvé és az ország szemtermelése, épügy, mint állattenyésztése kívánatosná tenne, és hogy másrészt a szomszéd keleti államokból nagyobb tömegben kerül az osztrák-magyar monarchia piacaira gabna és legalább Szerbiából sertés és marha, ezt határozottan a kereskedelmi szerződések hatásának tulajdonítják. Pedig a világforgalom fejlődése és részben saját viszonyaink, nevezetesen a monarchia nagyobb fogyasztóképessége, a lakosság számának növekedése és részben jobb élelmezése oly tényezők, melyek, — még ha az utolsó öt év kedvezőbb viszonyok közt folyt volna le és csapások nem érik az országot — bármily szerződések mellett, vagy nélkülök gazdasági intézményeink forgalmát a 80-as években volt mértékre felemelkedni nem engedték.

Ha közelebb tekintjük gazdasági czikkeink nemzetközi forgalmát és vizsgáljuk a változás okát és a múlt évtized viszonyait kellően mérlegeljük, a kereskedelmi szerződések hatása iránt egészen másképp fogunk gondolkozni. Részletezve a gazdasági czikkeket mindenekelőtt *az állatok forgalmát* vizsgáljuk. Az utolsó kilencz év forgalma a következő összeállításból látható:

Év:		1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	1896.	1897.	1898.	1899.
		D a r a b								
Ökör	{behozatal	53.900	49.100	39.300	56.000	59.000	48.400	34.200	59.500	66.200
	{kivitel	59.100	30.000	21.400	84.900	54.300	47.100	45.500	50.600	68.700
Tehén	{behozatal	8.000	11.300	8.700	7.400	8.400	7.900	6.800	11.200	7.400
	{kivitel	32.600	21.500	12.800	77.100	49.700	30.300	30.400	37.000	40.400
Juh	{behozatal	143.400	33.900	13.700	9.800	33.400	32.600	15.400	13.600	12.200
	{kivitel	41.400	202.200	226.900	343.100	240.900	189.200	90.900	50.000	87.400
Sertés	{behozatal	167.300	185.800	213.400	279.200	164.100	86.000	136.500	132.200	94.500
	{kivitel	143.700	349.100	430.600	485.000	113.600	6.600	2.100	13.800	4.700
Ló	{behozatal	5.700	7.700	6.100	4.600	4.400	4.700	8.800	3.700	3.400
	{kivitel	28.500	25.900	28.000	33.400	46.000	54.300	59.100	45.800	58.600

Az összes állatok értéke volt (millió forintokban):

A behozatalnál	18'7	13'8	12'3	15'3	18'1	13'9	15'5	17'3	14'8
A kivitelnél	46'5	42'4	46'8	98'8	62'1	46'8	45'5	44'4	55'1

Ez a kimutatás mutatja, hogy a *lovak forgalma* a kereskedelmi szerződések ideje alatt felette kedvezően alakult; mutatja továbbá, hogy 1895-ig a *sertésforgalom* folytonosan a monarchia előnyére fejlődött hogy a *juhforgalom* 1896-ig is elég kedvező volt; míg a *szarvasmarha-forgalom* hullámzásokat tüntet föl, de nagyban és egészben inkább állandó irányzatot tanúsít, mint hanyatlást. Már előbb utaltunk arra, hogy az 1895. óta kiüthött sertésvész állatkereskedésünkre lesújtó csapás volt s hogy a sertéseknél beállt forgalom-átalakulás erre az okra vezetendő vissza, s hogy kereskedelmi szerződéseink e tekintetben ártatlanok. A mi a juhoknál beállt kiviteli csökkenést illeti, ez kizárólag Franciaország magatartására vezethető vissza, a hol régi piacunkat teljesen elvesztettük, a hol most Algír juhjai foglalták el az uralmat, s így e tekintetben sem lehet a kereskedelmi szerződéseket okolni. Szarvasmarha-forgalmunkat az állategészségügyi viszonyok szabályozzák, s habár e tekintetben a Németország részéről ismételtén elrendelt megszorítások az állategészségügyet talán inkább ürügyül használták fel, a kereskedelmi szerződések e részben káros hatással szintén nem lehettek már azért sem, mert ezek a szerződések a szarvasmarha vámját Németországban leszállították, tehát a kisebb vám csak nem hathatott súlyosító módon kivitelünkre; igaz, Szerbiával szemben az ökör vámja 15 frt helyett a szerződés következtében 4 frt, de ez a vám 1891-ben is már megvolt s így az új szerződés a helyzetet nem változtatta meg, de különben is a behozatal nem mutat veszélyes emelkedést. Mindezeket összefoglalva világos, hogy a kereskedelmi szerződések (addig, a míg az állatlétszámot mélyen sújtó vészek nem tizelték meg saját gazdaságunkat) tényleg előnyös hatásban nyilatkoztak, káros következményeket

senki józanul nem tulajdoníthat nekik s ott, hol az állatkivitel csökkent, a szerződéseken kívüli okok eredményezték a kedvezőtlenebb forgalmat.

Mezőgazdaságunk szempontjából a második és nagyjelentőségű árucsoport *a gabona, hüvelyes, liszt és rizscsoport*, melynek forgalmát s a bennünket első sorban érdeklő cikkek részleteit a következő összeállítás tünteti föl, még pedig tekintve az e forgalomban nagy szerepet játszó örlési eljárásra, a forgalom ezúttal nemcsak a rendes kereskedést, hanem a kikészítési eljárás alapján mutatkozó forgalmat is tartalmazta.

Év: 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899.

Ezer métermázs a

Buza . .	{	behozatal	1.065	1.454	2.078	1.989	1.280	1.325	2.829	3.941	2.464
		kivitel	1.556	760	771	656	688	567	285	34	7
Kukoricza	{	behozatal	517	543	749	2.240	2.148	1.208	2.312	6.652	1.549
		kivitel	829	1.073	337	110	44	226	188	30	33
Árpa . .	{	behozatal	67	82	368	923	411	117	472	576	105
		kivitel	3.323	3.243	5.123	4.178	2.674	4.275	3.582	3.318	4.142

Millió forint érték

Összes gabonafélék	{	behozatal	16 ⁵	18 ⁴	21 ¹	33 ¹	25 ⁰	18 ⁶	54 ⁴	90 ⁵	28 ²
		kivitel	63 ⁶	53 ⁹	66 ⁹	43 ⁸	28 ⁸	42 ⁰	40 ⁰	32 ⁰	41 ³

Ezer métermázs a

Liszt . .	{	behozatal	10	10	12	13	17	13	31	39	104
		kivitel	1.378	1.109	1.370	1.363	1.392	1.354	987	771	1.137
Maláta . .	{	behozatal	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		kivitel	1.188	1.222	1.368	1.292	1.413	1.544	1.684	1.645	1.823

Millió forint érték

Gabonafélék, hüvelyesek, őrlmények, maláta és rizs	{	behozatal	28 ⁰	29 ⁴	33 ⁴	43 ⁸	38 ¹	29 ⁵	66 ⁴	103 ⁰	39 ⁸
		kivitel	112 ⁵	93 ⁶	116 ³	89 ⁷	72 ¹	86 ³	87 ³	79 ⁷	92 ⁰

Ebből az összeállításból kivehető, hogy *az árpa és a maláta* kivitele a kereskedelmi szerződések tartama alatt állandóan fejlődő irányzatot mutat. *A kukoricza* nagyobbodó behozatal mellett, csökkenő kivitelű tüntet föl; ha azonban meggondoljuk, hogy Magyarország mezőgazdaságában a kukoriczatermelés 1891. óta is folyvást nagyobb területeket vesz igénybe, a forgalomnak átalakulása nem a kereskedelmi szerződéseknek, hanem a vámterületben beállt nagyobb fogyasztásnak, illetőleg a kukoriczát felhasználó iparágak és termelési ágak nagyobb lendületének tulajdonítandó, a mi végeredményében a vámterület közgazdasági haladását jelenti.

Végére hagytuk a *búza és liszt* forgalmát. Senki sem fogja tagadni, hogy 1891. után fordulat állt be a búza és liszt forgalmában, és hogy az őrlési forgalom kellő fölhasználása tette egyedül lehetővé, hogy e két egymással kapcsolatos árú mérlege még *activ*, kivéve természetesen a két legrosszabb termésű évet (1897., 1898.). Ugyanis a búza és liszt értéke volt.

Évben	a behozatalnál	a kivitelnél	kiviteli többlet + behozatali többlet -
	e z e r f o r i n t		
1891	10.325	39.571	+ 29.246
1892	13.394	25.173	+ 11.779
1893	11.185	26.627	+ 15.442
1894	9.729	24.052	+ 14.323
1895	6.881	22.842	+ 15.961
1896	7.678	21.686	+ 14.008
1897	26.586	20.076	— 6.510
1898	37.240	14.611	— 22.629
1899	17.442	18.884	+ 1.442

Nem említve, hogy az 1891. év rendkívül kedvező volt búza és liszt forgalmunkra, mert az 1890. évi amerikai búzatermelés rossz volt s így versenye kisebb súlylyal nehezedett kivitelnkre, ellenkezőleg az 1890. évi búzatermelés Magyarországon a legjobb egyiké volt és épp ezért az összehasonlítás ezzel az évvel nem ad rendes eredményt; a búza és liszt forgalmának mérlege az utolsó három évig meglehetősen egyenletes maradt. Ismeretes egyébként, hogy búzánk és lisztünk nem a kereskedelmi szerződések következtében, hanem egyrészt a tengerentúli és az orosz verseny következtében veszítette el a német, francia és angol piacok nagy részét, és hogy a francia és német malomiparnak az őrlési forgalom által nyújtott mesterséges fejlesztése, viszont nálunk az őrlési forgalom ellen folytatott erőszakos hajsza tette nehezzé lisztkivitelünk nagyobb mérvű fejlesztését. *A kereskedelmi szerződéstől egészen független tényezők tehát azok, melyeknek tulajdonítandó a mezőgazdaságunkra oly fontos búza és liszt forgalmának alakulása.*

Gazdasági életünk egyéb ágaira nézve forgalmi adataink a kereskedelmi szerződések hatását világosan előnyösnek tüntetik fel. Erdőgazdaságunk növekvő mennyiségben szállítja ki a fát; a kivitt fa értéke 63 millió forintról 101 millióra emelkedett; a tojás kivitele 15 millióról 39 millió forintra szökött fel; a gyümölcs, főzelék és efféle értéke 34 millió forint értékét képvisel és állandóan megtartja külföldi piacait.

Egyetlen egy nagyobb jelentőségű árut mutathat föl a mezőgazda, melyre a kereskedelmi szerződések az ő termelési viszonyaira nézve káros hatással voltak, s ez a bor. Ebből 1891. évben még 9,3 millió forint volt a kivitel és csak 2,3 millió forint a behozatal, míg 1899. évben csak 5,4 millió forint kivittel szemben 17,4 (sőt 1898. évben 19,1) millió forint behozatal áll. Igaz, a kivitel csökkenését nem lehet a kereskedelmi viszonyoknak tulajdonítani, mert a vámtételeknek a szerződések által történt leszállítása inkább a kivitelre előnyös lehetett volna s tisztán a filloxera pusztításai által beállt termelési csökkenés következménye. De az olasz borokkal szemben meghonosított vámleszállítás a behozatal nagymértékű fokozását idézte elő, habár itt is még más viszonyok játszottak közbe és Franciaországnak Olaszországgal szemben követett magatartása és az olasz boroknak Franciaországból való teljes kizárása, valamint az Algírban ültetett szőlők termésének a francia piacon való megjelenése talán nagyobb mértékben hatott az olasz boroknak vámterületünkre történt tereléséhez, mint maga a nagy vámleszállítás.

Így áttekintve a kereskedelmi szerződések hatását, lehetetlen azt állítani, hogy eredményük káros avagy nem előnyös volt a magyar gazdák számára. Meglehet, hogy gazdáink többet vártak és meglehet, hogy a világ gazdaságának hatása a magyar gazdaságra még mindig nyomasztó, szóval hogy a magyar gazdaság nem jutott gondnélküli helyzetbe. *De ez az állapot legkevésbé sem tulajdonítható a kereskedelmi szerződéseknek és nélkülök bizonyára még súlyosabbá vált volna a helyzet,* mert a különben is válságos viszonyokat még a vámpolitika szabályozatlan volta egy, és pedig erős tényezővel szaporította volna. Természetesen, a kik e szerződésektől azt várták, hogy Magyarország Németországba kedvezőbb vámok mellett viheti ki gabnáját, mint Amerika és Oroszország, és a kik abban a hitben éltek, hogy Magyarország külön vámpolitikai helyzetbe juthat más államokkal szemben, azok a kereskedelmi szerződésekben csalódtak. Ámde józanul ily különállásnak állandó fentartását Európában még csak föltételezni sem lehet.

Nem akarjuk ezúttal a kereskedelmi szerződések hatását az osztrák és a magyar iparra tüzetes megvizsgálás tárgyává tenni. Az, hogy az iparágak számára szükséges nyersanyagok behozatala óriás mértékben gyarapodott, hogy gyapjú, juta, kender, pamut, nyersvas stb. fokozatos nagyobb mennyiségben jut a vámterületen belül feldolgozásra; hogy iparcikkokban a kivitel fokozódik és

a behozatal a kivített arányaiban meg nem haladja: biztos jelül szolgál arra, hogy *a kereskedelmi szerződések az iparra nézve is előnyös hatásúak voltak.*

Mindezeket összefoglalva, az előttünk fekvő adatok alapján határozottan ki kell jelenteni, hogy a fennálló *kereskedelmi szerződések közgazdaságunkra előnyösek voltak és hogy ebben az előnyben a magyar mezőgazdaság is jelentékeny részt élvezett.* Azok a hátrányok, a melyek forgalmunkban is a mezőgazdaság, főképp állattenyésztésünk nagyrésznél káros hatástól kifejezésre jutottak, nem a kereskedelmi szerződéseknek, hanem más okoknak tulajdonítandók és a szerződések nélkül még súlyosabban nehezdedtek volna gazdaságunkra.

A múlt kilencz év közgazdaságának tüzetes tanulmányozása azt a kétségtelen eredményt nyújtja, hogy a magyar-osztrák monarchia *vámpolitikája a legközelebbi jövőben is a szerződéses legyen, és óvakodjék elszigetelt vagy autonóm vámpolitikától* és épp ezért általános (vagy rosszul »autonom«) vámtarifáját nem az elszigeteltség, nem az önmagában maradás, hanem a többi nemzetekkel barátságos állapot alapján készítse.

Így fogta ezt föl a magyar törvényhozás is, a midőn az 1899 : XXX. törvényczikkben mondja: *»a külfölddel megkezdendő tárgyalások előtt az »autonom« vámtarifa új »autonom« vámtarifával helyettesítendő«;* tehát a törvény maga megjelöli a vámpolitika irányára a szerződéses vámpolitikát és ennek lehetővé tételére kívánja az új általános vámtarifa elkészítését.

Az új általános vámtarifa egyik főiránya legyen a szerződéses vámpolitikának lehetősége; de e mellett Magyarországon meggyökerezett az a kívánság, mely most már az 1899: XXX. törvény czikkben kifejezve is lett, hogy a vámtarifa *»mindkét állam mezőgazdasági és ipari érdekeit egyaránt védi«,* vagyis a hazai termelés védelme minden téren lesz a jövőbeli vámpolitika másik iránya. De hogy a védelem nem akar tilalom lenni, vagyis a külfölddel való versenyt teljesen kizárni, az már abból a szándékból is kitűnik, mely kereskedelmi szerződések céljából kívánja készíttetni a vámtarifát.

Nálunk az utolsó 10 év alatt általánossá vált az a nézet, hogy az 1887. évben megállapított vámtarifánk ugyan kellően védi az iparos érdekeket, tehát elsősorban Ausztria *közgazdaságának* fő elemét, de nem védi vagy védelmében nem határos a mezőgazdasági termelésre nézve. Épp ezért követelte nálunk a törvényhozás, hogy a leendő vámtarifa *»egyenlően védje«* az

ipari érdekekkel a mezőgazdasági érdekeket is. Most, midőn Európa irányadó népei védővamos politikát követnek és a midőn az osztrák-magyar vámterületen más nemzetektől független vámpolitikát követni nem lehet, gyakorlati politikus, még ha belsejében a szabadkereskedés legnagyobb híve is, el nem zárkozhatik attól, hogy a jövődöbéli vámtarifa hasonlókép védő jellegű legyen, és hogy mezőgazdasági czikkekre nézve is a józan védekezés álláspontjára lépjen. *De mezőgazdasági szempontból az eddiginél magasabb védővámok csak is ott állíthatók és állítandók fel, a hol a védekezés megokolt.*

Mezőgazdasági szempontból józanul nem lehet követelni, hogy minden gazdasági terményre a lehető magas vám állapíttassék meg, hanem minden egyes esetben meg kell vizsgálni, hogy a követelt vám józanul követelhető-e és hatásában tényleg védő következménnyel lesz-e.

Hiábavaló, mert hatástalan egy vám ott, a hol az ország termelése oly nagy, hogy rendes körülmények közt állandóan nagyobb a kivitel a behozatalnál. Erdőgazdaságunk például 100 millió forint fakivitelt eredményez, melylyel szemben van 5—6 millió forint behozatal; árpa, maláta, hüvelyesek, friss gyümölcs, aszalt gyümölcs, aszalt szilva, tojás, ágy toll s efféle hasonló mezőgazdasági terményeinkből aránytalanul nagyobb a kivitelünk; ezeknél a czikkeknél tehát a vám védő hatása nem lehet, s így nem szükséges, sőt részben káros is, mert nem tekintve a retorsiókra való ösztönzést számos czikknél, mint például a tojásoknál, lehetlenné teszi a világkereskedésnek nálunk való szervezését; vámmentes cikket szabadon lehet raktározni és gyűjteni; ez okból a vele való kereskedés korlát nélkül fejlődhetik, a miként tényleg a tojáskereskedés világforgalmi jelentőségében nálunk azóta lehetséges, hogy szerződéseink a vámmentességet biztosították.

Károsak azok a vámok, melyek mezőgazdasági érdek védekezésének ürügye alatt oly nyersterményeket sújtanak, melyek a vámterületen egyáltalában nem, vagy nem a kívánt minőségben állíthatók elő. Így ha valaki a nyers jutára vagy a pamutra abból az okból óhajt vámot, hogy ez által a magyar kender vagy a magyar gyapjú vagy len nagyobb jelentőségre tegyen szert. A juta nem versenyez a kenderrel; a jutazsákokat a kereskedés és a forgalom oly okból vette használatba, mely a kenderzsákok által sohasem elégíthető ki; a jutazsákok legtöbb árúnál az áruval együtt adatnak el, itt tehát aránylag olcsóbb

zsákoló *anyagra* van szükség, a mit a kender sohasem pótol; sőt a jutazsák olcsósága elsősorban mezőgazdasági érdek s így érthetetlen a jutavám mint mezőgazdasági kívánság. A nyers pamut vámja hasonlóképp nem mezőgazdasági érdek, mert pamut Magyarországon sohasem lesz termelhető; mint versenyző czikk a gyapjúval vagy a lennel pedig mindig meg fogja tartani világszerte elért fölényét. A pamut kiszorította a lent számos használati ágakból és nincs az a hatalom, mely e részben a lennek visszaadná előbb elfoglalt helyzetét. Minek tehát erőlködni a vámtarifában és az ipart, valamint a fogyasztó közönséget adóra szorítani, ha a védekezés eredménytelen marad.

Károsak az iparra s közvetve a fogyasztóra továbbá mindazok a vámok, melyek mezőgazdasági érdekből oly terme nyékre vettetének, a melyek ugyan Magyarországon találhatók, de minőségük egészen más, mint a milyenre az iparnak szüksége van. Egész serege az efféle árúknak jelölhető meg, a mely most vámmentes és melyekre nézve némely *gazda* védővámot óhajt Például soroljuk fel a sörtét; van ugyan elég sertésünk, de a magyar sertés sörtéje puha és kefekötésre alkalmatlan; a magyar sörté legfőlebb bútortöltelékre jó; a kefekötőipar kénytelen külföldről hozni sörtét; a vám védő hatása egészen hiábavaló lenne, mert akárminő magas lesz is a vám, a magyar sertés tenyésztő nem fog más fajú sertést tartani, a magyar sortéból kefét senki sem fog csinálni és a kefekötő mégis csak a külföldről fogja hozatni az ipara számára szükséges nyers anyagot.

A nyers bőrök, állati szőrök, belek, és hasonlók mind oly árúczikk, melyből ugyan van Magyarországon, de melyből több és olyan, a milyen az iparnak kell, akkor sem lesz, ha védővámokat honosítunk is meg. Itt a vám a mezőgazdaságra nem hozna semmi előnyt, de az ipart s vele a fogyasztást erősen sújthatná. Némileg ide sorolható az oly gyakran emlegetett *gyapjívám* is; juhtenyésztőink ismételten óhajtják, e vámot; pedig a külföldről behozott gyapjú legnagyobb része — az ausztriai gyapjú — tulajdonképpen nem versenyez a magyar gyapjúval, sőt a magyar gyapjú egy része, a finom kártoly gyapjú, nem is az osztrák iparnál, hanem Franciaországban és Belgiumban birja rendes piaczat; szóval itt is az árú minősége megosztotta a piacokat. Habár nem lehet tagadni, hogy a gyapjívám (főképp ha elég magas, mert alacsony vám egyáltalán hatálytalan e czikknél) a termelési viszonyokra éppúgy, mint a gyártásra nagy

befolyással lehetne. Nem lehetetlen, hogy közönséges magyar juhnak tenyésztésére a védővám serkentőleg hat, és hogy hazai legelőink rendszeresebb kihasználására egy ilyen vám talán előnyös eredménnyel lehetne. Vajjon azonban mostani gazdasági rendszerünk a juhtenyésztés fokozására megadja-e a kellő alapot és kívánatos-e ezt védővám által előmozdítani: ez legalább is nagyon megfontolandó. Meggondolandó végül, hogy a gyapjűvám meghonosításával a gyapjűipar miképen tartja meg eddig elfoglalt külföldi piaczeit és nem vezet-e a gyapjűvám meghonosítása a gyapjűárúk iparánál is oly visszás állapotokhoz, a milyeneket a cukor- és szesziparnál az adóvisszatérítés rendszere által tapasztalunk.

A fogyasztók szempontjából károsak az oly vámok, melyeket a mezőgazdaság védelmére oly terményekre követelnek, melyek az országban nem termelhetők, vagy melyeknek termelése a vám kedvéért nem fog gyarapodni; a gesztenye, a mandula termelése nem fog nagyobbodni, mert nagyobb lesz a vám; ha levágott virágokra, borostyánágakra, vagy pálmalevelekre vámot vetünk, azért a magyar kertészet farsang idejében még sem fogja kielégíteni a budapesti szükségletet; az eredmény legfőlebb az lesz, hogy a virágdívat más irányt vesz, vagyis díszes csokrok helyett kisebbeket és kevésbé díszeseket fognak vásárolni, szóval lesz vám, de nem lesz kertészet, mely télen ellátja a közönséget, és a védelem nem fog használni senkinek.

Mezőgazdasági szempontból csak az oly czikkeknél alkalmaznak a vámok és lesznek hatályosak is, a melyeknél a behozatal nagyobb a kivitelnél, vagy legalább megközelíti a kivitelt és a melyeknél a belföldi termelés a belső szükségletnek megfelelő minőségű árut bocsáthat rendelkezésre. A búza, rozs, tengeri, az állatok, az állati termények egy része, főkép a disznósír, a fagygyú oly gazdasági termények, a melyeknél a mostaninál magasabb vám gazdasági okokból igazolt s a vámvédő hatásában meg is nyilatkozhat. Vajjon az e czikkeknél meghonosítandó vámok az egész vámterület ipari és fogyasztási viszonyai szerint mily magasak lehetnek s vajjon a külnemzetekkel folytatandó kereskedelmi tárgyalásoknál nem fognak-e rendkívüli nehézségeket képezni: ezek oly kérdések, melyeknek megoldosánál a különböző érdekek helyes mérlegelése lesz irányadó.

A mezőgazdasági érdekből követelt magasabb vámok ügyét nem fejezhetjük be a nélkül, hogy *az őrlést eljárásról meg ne emlékeznénk.* Az őrlési eljárás nélkülözhetetlen malmaink számára

és minél magasabb a búzavám, annál szükségesebb az őrlési eljárás. Malmaink berendezése most olyan, hogy termelésük a vámterület összes szükségletén felül sokkal többre megy. A malmok közel egymillió métermázsas lisztet a külföldre vihetnek és legalább 700,000 métermázsát kell külföldön elhelyezniök. A magyar búza sokkal drágább, semhogy a belőle készült liszt a külföldi piacokon kelendő lehetne; ha tehát a magyar malomipart súlyosan nem akarjuk károsítani, vissza kell állítani az őrlési forgalmat, még pedig a lehető teljes szabadsággal, tehát semmiféle azonossági igazolással, biztosíték letételével vagy más efféle korlátozással. Követni kell e tekintetben akár a francia, akár a néaiet mezőgazdasági érdekeket eléggé gondozó törvényhozást, a hol az őrlési eljárással rokon rendszabályok annyira fejlesztették a francia és német malomipart, hogy liszt kivitelük erősen emelkedik és lisztbevivő országok helyett liszt kivivő országokká lettek. A mezőgazdaságnak az őrlési forgalom csak hasznára lehet, mert erőteljes malmok jobb vevők és a malmok legbiztosabb vevői a magyar búzának; ha pedig az őrlési forgalom nélkül a drágább magyar búzát kell feldolgozniuk, az így készített lisztet a külföldön el nem tudják adni s így kénytelenek lesznek üzemüket leszállítani s erejükben gyengülnek.

A mezőgazdasági érdekek mellett az *ipari érdekek kellő figyelembe vételét* is kell érvényre juttatni az általános vámtarifák készítésekor. Magyar szempontból nagyon kevés iparág lesz, a mely az eddigi vámoknál magasabb vámokat követelne és az osztrák iparosság az 1887-iki vámtarifában elérte kívánságait; az osztrák-magyar vámtarifák iparvédő Vámjainak legnagyobb része felette magas védelmet nyújt. Igaz, a finomabb árú aránylag alacsony vámok alá esnek és e részben itt-ott lehetne a felhangzó kívánságokat kielégíteni, de nagyban és egészben a mostani általános vámtarifák tételeinek emelésére semmi ok nincs.

Fölmerülhet ugyan az a kérdés, hogy az esetre, ha főképp a magyar gazdaság érdekében mezőgazdasági vámok állapíthatnak meg, nem méltányos-e akkor az osztrák iparosság érdekében is magasabb vámokat fölvenni s így mindkét állam gazdasági érdekeit egyenlő védelemben részesíteni. Ezzel szemben utalni kell arra, hogy az ipari védővámok már is kellően támogatják mostani magasságukban is az osztrák ipart és biztosították számára a vámterület fogyasztását, míg ugyanez az állapot csak most jutna érvényre a gazdasági cikkek tekintetében; vagyis hatályos mezőgazdasági vámok esetére Magyarország, illetőleg a vám-

terület mezőgazdasága abba a helyzetbe jutna, a melyet Ausztria, illetőleg a vámterület iparossága már régóta élvez. A vámok a belső fogyasztást csak úgy biztosítanak a mezőgazdának, a miként biztosították eddig az iparoságnak. A magasabb gazdasági vámok tehát csak egyenlő és nem előnyösebb helyzetet biztosítanak a mezőgazdaságnak s így nem adnak még csak ürügyet sem az iparvámok fölemelésére.

Még megfontolandó, vajjon az általános vámtarifa újabbi átdolgozásánál nem volna-e szükséges *pénzügyi célra egyes vámokat emelni*, illetőleg vámmentes cikkeknek vám alá vetni. E tekintetben mind az 1878., mind 1882. és 1887. években a törvényhozás fokozatos emeléseket honosított meg és tényleg a monarchia vámjövendelme 20 millió forintról 60 millió forintra emelkedett is. A pénzügyi vámok közül a legfontosabb, a kávévám túrta ugyan még némi emelést, nagyban és egészben mindazáltal az indirect adóteher már oly súlyos, hogy a vámoknak fölemelését pénzügyi célra nem igen ajánlhatni.

Vámtarifánk tételeinek magasságára nézve így elvileg tisztában lévén, felmerül az az ismételten felvetett kérdés: egységes vámtételek, avagy pedig *maximalis és minimalis vámok* állapításának-e meg, mely utóbbi esetben a minimalis vámtételek képeznék azt a határt, a meddig a kormány a szerződési tárgyalásoknál a vámokat leszállíthatná és megköthetné, holott a maximalis vám, a nem szerződéses államok irányában alkalmaztatnék. A ki abból a szempontból indul ki, hogy a jövődöbeli vámpolitika szerződéses legyen és a ki abban a véleményben van, hogy a szerződéses vámpolitika közgazdaságunkra nézve előnyös; az a kettős vámtételek rendszerét hibásnak és célra nem vezetőnek fogja tartani. A dolog természete maga mondja, hogy szerződési tárgyalásoknál, a hol minden fél csak úgy tesz engedményeket, ha előnyöket nyer, a hol tehát az érdekeltek kielégítése céljából a tárgyalások alkudozásban állanak, gyöngébb fél az, a ki már előre mondja, mi az az engedmény, a melyet tennie szabad és a kinek minimalis tarifájáról az alkudozó másik fél tudja, hogy az egészében az övé. Az ilyféle tárgyalások tulajdonképen nem is komolyak; a kormány ily előre megkötött és köztudomású utasításnál gyakran a legfontosabb közgazdasági előnyök elnyerhetését veszélyezteti, mert nem szabad a minimalis tarifán lejjebb szállítani, még ha nagy vívmányokat tudna is elérni csekély áldozatokkal. A tapasztalás meg is mutatta, hogy a kettős tarifájú államok, jelesen Spanyolország és Franciaország, a szerződéses

vámpolitikát mellőzik és Oroszország kénytelen volt kettős tarifáját a szerződések kötésekor a szerződéses államok javára még egy harmadik tarifával a szerződésessel, a mely a minimalis tételeket leszállítja, kiegészíteni, vagyis nem tudta kettős tarifarendszerét következetesen föntartani. Nálunk, a hol a vámtarifa készítése két törvényhozás együttes elhatározását igényli, a kettős vámtarifa rendszere még nehezkesebb viszonyokra adna okot és a szerződések létrejövetelét biztosan megghiúsítaná.

Összefoglalva a mondottakat, az Európában most uralkodó kereskedelmi politika mellett jövődöbeli vámpolitikánk mindenestre a szerződéses legyen, még pedig miután a közgazdasági élet minden ágánál a nemzetközi viszonyok minél szilárdabb állandósága felette kívánatos, a szerződések kötésénél hosszabb időtartamra kell törekedni. Ezek a szerződések az európai nemzetközi forgalom természeténél fogva nem alapulhatnak a különbözeti vámok alkalmazásán, hanem múlhatlanul megkövetelik a legnagyobb kedvezés kölcsönös biztosítását és csak kivételkép tűrik meg egyes cikkekre a speciális vámkedvezményeket. A szerződések kötése alkalmából nagy súlyt kell fektetni a forgalmi tilalmaknak kiküszöbölésére. Állategészségügy, közegészségügy és növényi betegségek szempontjából és efféle címek alatt a forgalom korlátozását nem kell túrni; mert az utolsó húsz év tapasztalása megmutatta, hogy ezek a címek ügyesen felhasználtattak nagyjelentőségű közgazdasági termelési ágak forgalmának teljes megbénítására. Minthogy a szerződéses politika vámpolitikának fő célja, az általános vámtarifa egy ily vámpolitika folytatására alkalmas módon készüljön. Elve legyen ugyan a hazai termelés védelme, illetőleg a vámterület fogyasztásának a hazai termelés számára való biztosítása és a tekintetben újabb gazdasági vámok fölállíthatok ; nagyjában mostani általános vámtarifánk főkép ipari szempontból ezt a célt tényleg elérte s épp ez oknál fogva nagyobb és gyökeres átalakítást nem igényel.

Matlekovits Sándor.